

U N I W E R S Y T E T M E D Y C Z N Y W B I A Ł Y M S T O K U
ZAKŁAD POŁOŻNICTWA, GINEKOLOGII I OPIEKI POŁOŻNICZO-GINEKOLOGICZNEJ

Kierownik: *prof. dr hab. Sławomir J. Terlikowski*

15-295 Białystok, ul. Szpitalna 37

tel. 85 686 5036 fax.85 686 5037

Prof. dr hab. Ludmiła Marcinowicz
Zakład Położnictwa, Ginekologii
i Opieki Położniczo-Ginekologicznej
Uniwersytet Medyczny w Białymstoku

Białystok, 20.07.2022 r.

Ocena rozprawy doktorskiej

pt. Wypalenie zawodowe wśród pielęgniarek psychiatrycznych

napisanej przez **mgr Joannę Spurek**

Promotor: **dr hab. n. o zdr. Ewa Borowiak**

Promotor pomocniczy: **dr n. med. Agnieszka Kotarba**

Uzasadnienie podjęcia tematu

Zawód pielęgniarki należy do tych zawodów, w których niezbędny jest bliski kontakt interpersonalny, wymagający często nieustannej uwagi i dużego zaangażowania. Z dotychczas prowadzonych badań naukowych na temat wypalenia zawodowego w grupie pracowników ochrony zdrowia wynika, że jest to powszechne zjawisko wśród pielęgniarek. Badacze zajmujący się tym zagadnieniem opisują jego negatywne skutki zarówno dla zdrowia pielęgniarek, jak też jakości wykonywanej przez nie pracy. Problem ten nie dotyczy wyłącznie pielęgniarstwa, jednak ze względu na stresujące środowisko zawodowe, zmianowy charakter pracy i zaburzony rytm dobowy, pielęgniarki są szczególnie narażone na pojawienie się wypalenia zawodowego.

Podjęty przez Doktorantkę projekt badawczy jest ważny, gdyż w polskiej literaturze brak jest szerszego opracowania dotyczącego wypalenia zawodowego wśród pielęgniarek psychiatrycznych.

Formalna ocena pracy

Struktura rozprawy doktorskiej jest prosta, w dobrym tego słowa znaczeniu, i przejrzysta. Praca obejmuje łącznie 105 numerowanych stron tekstu i ma układ klasyczny; składa się ze strony tytułowej, spisu treści, wstępu, dwóch rozdziałów teoretycznych, metodologicznych założeń badań własnych, prezentacji wyników badań, dyskusji, wniosków, streszczenia (w języku polskim i angielskim), piśmiennictwa (94 pozycje), spisu 10 rycin, spisu 27 tabel oraz aneksu, w którym zawarto dwa załączniki: zał. 1. Wzory kwestionariuszy ankiet użytych w badaniu i zał. 2. Uchwała Komisji Bioetycznej przy Uniwersytecie Medycznym w Łodzi.

Dobrze świadczy o Doktorantce bardzo staranne i estetyczne przygotowanie tekstu pracy pod względem edytorskim.

Merytoryczna ocena pracy

We Wstępie, stanowiącym część teoretyczną pracy, Doktorantka przedstawiła definicję, wymiary, czynniki ryzyka oraz objawy wypalenia zawodowego. Następnie omówiła zagadnienia związane z wypaleniem zawodowym wśród pielęgniarek psychiatrycznych.

Warto podkreślić, że kolejność prezentowanych treści jest logiczna i uzasadniona. Ta część rozprawy została oparta na przeglądzie aktualnego piśmiennictwa polskiego i zagranicznego oraz obowiązujących aktów prawnych. Pod względem merytorycznym, ta część rozprawy dowodzi ogólnej wiedzy teoretycznej Doktorantki na temat problemu będącego przedmiotem badań własnych.

Przed przystąpieniem do badań, Doktorantka uzyskała zgodę Komisji Bioetycznej przy Uniwersytecie Medycznym w Łodzi (nr RNN/80/19/KE z dnia 12 lutego 2019 r.).

Ponadto, informuje, że „badanie jest częścią projektu realizowanego na Uniwersytecie Medycznym w Łodzi, którego celem jest przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu pielęgniarek” (str. 32).

Cele pracy dotyczyły: „1. Oceny występowania zespołu wypalenia zawodowego w grupie pielęgniarek psychiatrycznych. 2. Zidentyfikowania czynników ryzyka wypalenia zawodowego w wymiarze indywidualnym i środowiska pracy pielęgniarek psychiatrycznych” (str. 31).

Do realizacji założonych celów pracy, Doktorantka sformułowała siedem pytań badawczych.

Część empiryczna pracy, to badanie na próbie 100 pielęgniarek/pielęgniarzy zatrudnionych w oddziałach psychiatrycznych na terenie województwa mazowieckiego, zrealizowane w 2019 roku.

Do zebrania danych Doktorantka wykorzystwała standaryzowane narzędzia badawcze, takie jak: LBQ Kwestionariusz Wypalenia Zawodowego, Skala Ryzyka Psychospołecznego część D „Ochrona Zdrowia”, Kwestionariusz Psychospołeczne Warunki Pracy część III „Skala Wsparcia Psychospołecznego” oraz Kwestionariuszem Berlińskie Skale Wsparcia Społecznego – część Skala Dostępne Wsparcie Spostrzegane. Ponadto, do zebrania danych socjodemograficznych opracowała autorski kwestionariusz ankiety. Doktorantka charakteryzuje poszczególne narzędzia badawcze powołując się na odpowiednie piśmiennictwo.

W mojej opinii, opis sposobu doboru próby badawczej, w tym ile osób przystąpiło do badania, ile osób odmówiło udziału w badaniu, liczba poprawnie wypełnionych kwestionariuszy, powinien być zawarty w metodologicznej części badań w wyodrębnionym podpunkcie „organizacja badań”, a nie w rozdziale „Wyniki badań”.

W tej części rozprawy zabrakło mi informacji, w jaki sposób rozdawano i zbierano ankiety, czy Autorka była zaangażowana osobiście w ten proces oraz, jaki był Jej udział w szerszym projekcie badawczym, o którym wspomina na stronie 32.

Analiza statystyczna uzyskanych wyników została przeprowadzona przy użyciu programu Statistica v. 12 PL i nie budzi zastrzeżeń.

Wyniki badań obejmują ogólną charakterystykę respondentów, poziom wypalenia zawodowego w poszczególnych wymiarach (wyczerpanie psychofizyczne, brak zaangażowania w relacje z pacjentami, poczucie braku skuteczności zawodowej, rozczarowanie), zagrożenia psychospołeczne w środowisku pracy, poziom stresogenności zagrożeń psychospołecznych, źródła i formy wsparcia społecznego, ocenę zależności między wymiarami wypalenia zawodowego a wybranymi cechami oraz ocenę zależności między wymiarami wypalenia zawodowego a zagrożeniami psychospołecznymi w środowisku pracy a wsparciem społecznym w środowisku pracy.

Wyniki zostały przedstawione precyzyjnie i czytelnie, a ich analizę ułatwiają liczne tabele i ryciny. Otrzymane wyniki są istotne naukowo i mają znaczenie praktyczne. Doktorantka ustaliła m.in., że:

- głównymi stresorami w miejscu pracy jest narażenie na agresję psychiczną ze strony pacjentów i ich rodzin, nieprzewidywalność reakcji ludzkich, odpowiedzialność za zdrowie i życie innych ludzi oraz narażenie na agresję fizyczną;
- im wyższy był poziom wsparcia od przełożonych, tym niższy był poziom wypalenia zawodowego.

Rozdział „Dyskusja” stanowi logiczną konsekwencję wcześniej opisanego wstępu, celu badań oraz prezentowanych wyników. Doktorantka w sposób poprawny i rzetelny dokonała interpretacji własnych wyników badań na tle przeglądu literatury odnosząc się do stwierdzeń innych badaczy w omawianym temacie. Tę część pracy oceniam bardzo wysoko. O dojrzałości naukowej Doktorantki świadczy też przedstawienie ograniczeń wynikających z przyjętego podejścia badawczego.

Siedem wniosków koresponduje z pytaniami badawczymi. Doktorantka wnioskuje m.in., że poziom wypalenia zawodowego pielęgniarek psychiatrycznych jest przeciętny. Interesujący jest wniosek ostatni, że ryzyko wystąpienia wypalenia zawodowego może zmniejszyć kształcenie podyplomowe oraz odpowiednia organizacja środowiska pracy pielęgniarki psychiatrycznej.

Literatura została trafnie wyselekcjonowana do tematu badawczego. Doktorantka odwołuje się zarówno do piśmiennictwa polsko, jak też anglojęzycznego. Oprócz artykułów opublikowanych w czasopismach wykorzystała książki, akty prawne oraz netografię.

Struktura streszczenia polsko- i anglojęzycznego jest zwięzła, adekwatna do głównych rozdziałów pracy; uzupełnieniem są słowa kluczowe.

Uważam, że praca ma wysoką wartość poznawczą i duże znaczenie praktyczne, a uzyskane wyniki wzbogacają wiedzę z zakresu pielęgniarstwa. Ze względu na istotę poruszonego problemu i rzetelne zrealizowanie założonych celów, uzyskane wyniki powinny zostać opublikowane w czasopiśmie naukowym.

Wniosek końcowy

Podsumowując stwierdzam, że przedłożona mi do recenzji rozprawa doktorska w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauki o zdrowiu Pani **mgr Joanny Spurek** nt. **„Wypalenie zawodowe wśród pielęgniarek psychiatrycznych”** stanowi oryginalne i samodzielne rozwiązanie przez Autorkę problemu naukowego oraz wykazuje Jej ogólną wiedzę teoretyczną w dyscyplinie nauk o zdrowiu.

Rozprawa doktorska spełnia warunki określone w art. 13 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 z późn. zm.)

Wnoszę zatem do Wysokiej Rady Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego w Łodzi o dopuszczenie Pani mgr Joanny Spurek do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Ludmiła Marcinowicz
.....

prof. dr hab. n. zdr. Ludmiła Marcinowicz